

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีเพศเดียวกัน¹ หรือบุคคล ในกลุ่ม LGBT (Lesbian, Gay, Bisexual and Trans) สิทธิในการรับมรดก

อภิวัฒน์ สาระภักดี²

หญิง-ชาย นั้นเป็นเพียงการแบ่งแยกทางสรีระ สรีระที่ตอบสนองต่อหน้าที่สืบทอดเผ่าพันธุ์ ลึกลงไปกว่านั้นเป็นเรื่องของจิตใจ คนเรารักกันไม่ได้หวังแค่เพียงสืบพันธุ์อย่างเดียว หากแต่มีความรักที่อยู่เหนือสิ่งเหล่านั้น ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีเรื่องเพศมาเกี่ยวข้องเลยก็ได้ ความรักมีหลากหลายรูปแบบความรักในเพศเดียวกันก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการรัก เหตุเพราะสิทธิในการสมรสเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล และการสมรสนี้ก็ยังเป็นทางเลือกหรือความตั้งใจเฉพาะบุคคลของปัจเจกชนที่เป็นคู่รักเพศเดียวกัน ที่ต้องการจะผูกมัดและผูกพันรวมถึงการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับคนรักของตนอย่างครบครันเช่นเดียวกับคู่รักต่างเพศ ด้วยเหตุผลและความเชื่อที่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างคู่รักเพศเดียวกัน กับความสัมพันธ์ระหว่างคู่รักต่างเพศไม่แตกต่างกัน แต่ความสัมพันธ์ของคู่รักเพศเดียวกันมักจะถูกกีดกันจากสภาพความเป็นจริงในสังคมไทยมากกว่าจนกระทั่งยากที่จะสร้างความผูกพันอย่างลึกซึ้งต่อกันให้ยาวนานได้จนกระทั่งกลายเป็นความสัมพันธ์ในเรื่องของกามารมณ์เพียงด้านเดียว และนี่เองก็คือตัวปัญหาที่คู่รักเพศเดียวกันแสวงหาหนทางในการแก้ไข ซึ่งพวกเขาเชื่อว่าถ้าหากสังคมยอมรับและแบ่งปันพื้นที่ให้ได้ยืนอยู่ได้โดยเปิดเผยไม่หลบซ่อนความสัมพันธ์นั้นและจะไม่ถูกผลักดันส่งให้ไปยืนอยู่ซิดชายขอบ (จนตกขอบ) ของสังคม ปัญหาของพวกเขาที่จะเบาบางลงไปได้

ในปัจจุบันนี้มีการพูดถึงอย่างกว้างขวางในประเด็นปัญหาทางข้อกฎหมาย เรื่องการสมรสของบุคคลเพศเดียวกันว่าสมควรหรือไม่ที่จะให้สิทธิบุคคลเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนสมรสกันได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายแก่เช่นคู่ชายหญิงทั่วไป และจะเกิดผลกระทบอย่างไรต่อสังคมส่วนรวม โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ถูกปลูกฝังแนวความคิดว่าด้วยเรื่องการครองเรือนที่ต้องประกอบไปด้วยบุคคลทั้งสองเพศ คือชายและหญิงเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษา และพิจารณาโดยใช้วิจารณญาณ และการให้เหตุผลอย่างละเอียดรอบคอบเพื่อให้บรรลุถึงแนวทางการแก้ไขปัญหานี้

---

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีเพศเดียวกัน หรือบุคคลในกลุ่ม LGBT (Lesbian, Gay, Bisexual and Trans) สิทธิในการรับมรดก โดยมีคณาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ พิมพ์ใจ รื่นเริง และกรรมการสอบคือ รองศาสตราจารย์กำธร กำประเสริฐ และรองศาสตราจารย์นิมิตร ชินเครือ

²นักศึกษาระดับปริญญาโทหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดขอนแก่น

สิทธิเสรีภาพของมนุษย์เราเองมีหลายด้านหลายประการ ดังนั้นข้าพเจ้าจะขอกล่าวถึงสิทธิมนุษยชนของบุคคลอีกประเภทหนึ่ง นั่นคือ เพศที่สาม ซึ่งไม่ได้หมายความถึงเพียงแค่สตรีข้ามเพศเท่านั้นแต่ยังหมายความรวมถึง เพศหญิงที่รักหญิงด้วยกันหรือที่เรียกว่า ทอมดี้ รวมถึง เกย์ ด้วย ซึ่งบุคคลเหล่านี้ ถ้าหากมีบุคลิกหรือลักษณะทางด้านร่างกายหรือจิตใจที่ตรงตามเพศที่เขาเกิดมาคงจะ โชคดีมากกว่านี้ ไม่ต้องถูกสังกรรมรังเกียจ ไม่ถูกล้อเลียน และที่สำคัญคือ สามารถที่จะแสดงตัวตนที่แท้จริงได้มากกว่านี้ เพราะในบางคนนั้นยังไม่กล้าเปิดเผยตัวตน ทั้งนี้ก็เพราะกลัวคนหรือสังคมรอบข้าง ไม่ยอมรับ ไม่คบค้าสมาคม ถูกมองเป็นคนที่ผิดปกติ เนื่องจากมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนทางเพศ แต่จะให้ทำอย่างไร ในเมื่อเราทุกคนไม่สามารถที่จะเลือกเกิดได้ สำหรับกลุ่มคนที่ยังมีแนวคิดว่าเขาเหล่านี้เป็นคนไม่ปกติ ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าควรที่จะมีการปรับทัศนคติใหม่ และต้องเปิดใจให้กว้างมากขึ้น เพราะเขาเหล่านั้นไม่ใช่ฆาตกร ไม่ใช่ผู้ที่กระทำผิดกฎหมายหรือผิดระเบียบของสังคม เพียงแต่เขายังเป็นจำเลยของคนที่มีแนวคิดที่ล้าสมัย และจะเห็นได้ว่าปัจจุบันนี้โลกของเรานั้นได้ก้าวหน้าไปมากแล้ว ซึ่งอยู่ในยุคศตวรรษที่ 21 คนที่ผิดปกติน่าจะเป็นคนที่ยังไม่สามารถยอมรับในสิ่งที่เขาเหล่านั้นเป็นอยู่มากกว่า และเป็นที่ยืนยันแล้วว่าเขาเหล่านี้ไม่ได้ผิดปกติแต่อย่างใด ใช้อยู่ที่ธรรมชาติของมนุษย์นั้นมีแค่สองเพศ คือ ชายและหญิงเท่านั้น แต่ธรรมชาติไม่ได้กำหนดสภาพจิตใจของเขาเหล่านี้ให้ตรงตามเพศที่เกิดมาได้ ถ้าหากมนุษย์สองคนแรกของโลกที่เกิดมานั้น มีลักษณะเช่นเดียวกับเขาเหล่านี้ ชีวิตของเพศที่สามก็คงจะมีสิทธิ เสรีภาพ ในบางเรื่องได้เท่าเทียมกับคนที่เกิดมาแล้วมีจิตใจตรงกับเพศของตน ถ้าเรามองอย่างผิวเผินนั้น อาจจะไม่เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันในการมีสิทธิมนุษยชนของเพศที่สามว่าไม่เท่าเทียมกับหญิงหรือชายอย่างไร เพราะสภาพภายนอกที่เราเห็นนั้นเพศที่สามก็สามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข แต่เมื่อมองลึกลงไปแล้วจะเห็นได้ว่า ยังมีอีกหลายด้านมากที่เขาเหล่านี้ยังไม่ได้รับสิทธิจากสังคมไทย ที่ยกย่องว่าเป็นสังคมที่มีความทันสมัยไม่น้อยไปกว่าชาติอื่น ๆ โดยเฉพาะในเรื่องของความรัก ถ้าหากให้เราพูดถึงความรัก หลาย ๆ คนคงนิยามความรักแตกต่างกันออกไป เป็นสิ่งที่สวยงามงดงาม เพราะความรักนั้นย่อมเป็นพื้นฐานของทุกสิ่งในตัวมนุษย์ หรือที่เรียกว่าความรักมักสร้างโลกให้น่าอยู่ แม้แต่ในคำสอนของทุก ๆ ศาสนา ยังสอนให้มนุษย์นั้นรู้จักมอบความรักให้แก่กัน โดยไม่ต้องมีการเลือกชาติ เลือกศาสนา และไม่จำเป็นต้องเลือกเพศด้วยเช่นเดียวกัน เพศเดียวกันรักกันย่อมไม่ใช่เรื่องผิดอะไร และก็ไม่มีกฎหมายกำหนดห้ามมิให้เขาเหล่านั้นใช้ชีวิตร่วมกัน ถึงแม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้ห้ามก็ตาม แต่กฎหมายก็ยังปิดกั้นการแสดงความรักที่ถูกต้องตามแบบของกฎหมายไม่เหมือนที่เปิดโอกาสให้แก่ชายและหญิงที่สมรสกันสามารถทำได้ นั่นคือ เขาเหล่านี้ไม่สามารถจดทะเบียนสมรสได้ตามกฎหมายไทย ถ้าจะกล่าวถึงความหมายของรักอีกสักครั้ง คงหนีไม่พ้นกับคำว่า ความรัก คือ การให้ เราทุกคนเมื่อรักใครสักคนหนึ่ง ก็คงต้องการให้คนที่เรารักนั้น ได้รับในสิ่งที่เราคิดว่าดีที่สุด เป็นประโยชน์สำหรับในปัจจุบันและอนาคต แม้ในวันข้างหน้าเราจะไม่ได้อยู่บนโลกใบนี้ แต่สิ่งสุดท้ายที่เราสามารถทำให้คนที่เรารักได้ก็คือ การมอบทรัพย์สินสมบัติ หรือ ทรัพย์สินที่เป็นมรดกเพื่อให้คนที่เรารักนั้นได้ประโยชน์จากส่วนนี้และดูแลต่อไป ข้าพเจ้าเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่าเพศเดียวกันที่เขารักกันก็มีความคิดที่ไม่ต่าง

จากนี้เท่าใดนัก อย่างไรก็ตาม แม้การจดทะเบียนสมรสอาจจะไม่ได้ยิ่งใหญ่มากเมื่อเทียบกับความรู้สึก ๆ ที่เขาเหล่านี้มีให้แกกัน เพราะยังมีอีกหลายหนทางที่เขาเหล่านี้สามารถมอบสิ่งมีค่าหรือทรัพย์สินให้แกกันได้ เช่น การไปจดทะเบียนสมรสที่ประเทศอื่นซึ่งให้การยอมรับ แต่ข้าพเจ้าคิดว่า เมื่อเขาเหล่านี้เป็นคนไทย บางคนอาจจะเกิดในไทย หรือไม่ได้เกิดในไทยก็ตาม เมื่อถึงเวลาที่จะมอบความรักให้แก่ใครสักคนที่เป็นคู่ชีวิต เพียงแต่เป็นเพศเดียวกัน โดยเป็นการสมรสที่ถูกต้องตามกฎหมาย ต้องไปทำที่ประเทศอื่น ซึ่งไม่ใช่แผ่นดินเกิดของตนเอง แผ่นดินนั้นไม่เคยได้รับประโยชน์ในความเป็นคนชาติจากเขาเหล่านี้ แต่สามารถมอบสิ่งที่ยิ่งใหญ่ให้เขาเหล่านี้ได้โดยไม่มีข้อแม้ และเป็นที่น่าเห็นใจอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับชายและหญิงที่สมรสกัน สามารถเลือกสถานที่ในการจดทะเบียนได้อย่างสนุกสนาน หรือแม้แต่ชาวต่างชาติเองก็คิด ที่เป็นชายและหญิงสมรสกันก็สามารถที่จะเข้ามาสมรสในประเทศไทยได้ พร้อมด้วยพิธีสมรสที่สวยงามซึ่งรัฐไทยเป็นคนจัดทำขึ้นสำหรับการร่วมยินดีในการแต่งงานของคนต่างชาติเหล่านี้ ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่ากฎหมายไทยนั้นไม่ดี เพียงแต่กฎหมายไทยนั้นยังตามไม่ทันในความเปลี่ยนแปลงของโลกในบางเรื่องก็เท่านั้น เนื่องจากไม่สามารถที่จะให้ประชาชนทุกคนที่เป็นคนไทย สามารถใช้กฎหมายในการแก้ไขปัญหาในชีวิตที่เกิดขึ้นได้ หรือจะเรียกว่ากฎหมายนั้นยังเข้าไม่ถึงประชาชนก็ว่าได้

แนวความคิดที่สนับสนุนให้มีการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวคือ การให้ความเท่าเทียมกันของคนทุกคนในสังคม ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ประชาชนมีอิสระที่จะเลือกการดำเนินชีวิตของตน และไม่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของคนจากสาเหตุเรื่องเพศ ภายใต้แนวความคิดเรื่องการสมรสที่ว่า เป็นความผูกพันระหว่างคนสองคนไม่ว่าจะเป็นคนต่างเพศหรือคนรักเพศเดียวกัน และเรื่องวัตถุประสงค์ของการสมรสที่ว่า การสมรสเป็นการสร้างครอบครัวที่เริ่มต้นจากความรักและความปรารถนาที่จะใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกันของคนสองคน ถึงแม้ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะไม่สามารถให้กำเนิดบุตรตามธรรมชาติได้ ก็ไม่ใช่หลักการที่ถูกต้องที่จะไม่อนุญาตให้คนรักเพศเดียวกันทำการสมรสเพียงด้วยเหตุผลที่ไม่สามารถให้กำเนิดบุตรได้

สำหรับประเทศไทยปัจจุบันมีคนรักเพศเดียวกันอยู่ในจำนวนที่ไม่น้อย ทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผย สภากงคไทยเป็นสังคมเปิดที่ยอมรับกระแสโลกาภิวัตน์ปัจจุบันมีการยอมรับคนรักเพศเดียวกันมากขึ้นดังที่สากลยอมรับ อีกทั้งสังคมมีแนวปฏิบัติ และทัศนคติที่เป็นไปในทางบวกกับคนรักเพศเดียวกัน โดยมีแนวความคิดว่าควรให้มีการยอมรับในสถานะทางกฎหมาย ตามหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในการดำรงชีวิต ตามหลักในเรื่องของความหลากหลายทางเพศ และขจัดการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานความแตกต่างทางเพศ

การที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดเงื่อนไขแห่งการสมรสไว้ในมาตรา 1448 โดยบัญญัติว่า “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิง...” อันเป็นการให้สิทธิเฉพาะชายกับหญิงเท่านั้นที่สามารถทำการสมรสได้ ในขณะที่คนรักเพศเดียวกันไม่สามารถสมรสกันได้ แม้จะเป็นบัญญัติที่ไม่ขัดต่อปณิญาญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแต่ก็ถือได้ว่า เป็นกฎหมายที่ลิดรอนสิทธิมนุษยชน และสร้างความเป็นธรรมให้กับคนรักเพศเดียวกัน

เนื่องจากถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่ล้ำสมัยไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมที่มีคนรักเพศเดียวกันอยู่ในสังคมโดยมีความประสงค์ที่จะทำการสมรสกันด้วย อีกทั้งคนในสังคมก็มีทัศนคติไปในทางที่เห็นว่า เป็นสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลของคนเหล่านั้น ซึ่งสังคมไม่ควรไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว แต่กลับควรที่จะส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคกันอย่างทั่วถึง ตามหลักที่ว่าบัญญัติกฎหมายจะต้องให้สอดคล้องกับสังคม เพื่อให้กฎหมายสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาของสังคมได้ ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนการกำหนดเงื่อนไขการสมรสที่ระบุว่าจะต้องเป็นชายหญิงออก โดยไม่ต้องมีการกำหนดเพศ หรือควรจะตรากฎหมายใหม่ขึ้นมาเพื่อรองรับสิทธิของบุคคลที่รักเพศเดียวกันก็ได้

เอกสารอ้างอิง

กุลพล พลวัน. สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547.

ประสพสุข บุญเดช. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 18.

กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2553.

ไพโรจน์ กัมพูสิริ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 7.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.